

МАНОЈЛО БРОЊИЋ

Брођићеви радови показују научну озбиљност, знатну ерудицију и способност интердисциплинарног приступа сложеним проблемима савременог света...

У научном свету Манојло Брођић појавио се шездесетих година као изразито особен и аутономан интелектуалац. Рођен је 1932. у Гучи, у земљорадничкој породици. Основну школу учио је у Гучи, гимназијско образовање стекао је у Чачку и Београду, где је студирао философију на Филозофском факултету. Последипломске студије из области социологије морала завршио је 1960, а из политичке социологије 1965. године, када је и магистрирао. Крајем 1960. примљен је за асистента у Одељењу за социологију Института друштвених наука у Београду, где и сада ради као један од водећих научних истраживача. Године 1968. изабран је у звање научног сарадника.

У развоју Брођића као научног ствараоца уочљиве су две фазе. У првој, до средине 1968, запажено је његово ангажовање, и успон, као надареног и марљивог младог човека, а у другој - велики утицај на његов развој имали су разни, најчешће јаки и дуготрајни идеолошки и политички притисци, проузроковани његовим ангажовањем у јунским демонстрацијама студената 1968. и текстовима у којима је, потом, испитивао социјалну основу и значење тих, од официјелне политике низ година оштро осуђиваних, догађаја. Најжешће конфронтације имао је поводом текстова који су се тicali својстава омладине и оних у којима је описивао и тумачио изразито социјалну, политичку и културну запостављеност и подчињеност југословенске омладине. Кулминација је наступила 1972/73. када се супротстављао ставовима и тумачењима омладине која је тада заступао Едвард Кардељ. Брођић се тада бранио ретко виђеном упорношћу и моралном и интелектуалном доследношћу. Бранио и - одбранио, али по цену великих последица (забрана публиковања текстова, удаљавање из наставе на факултету, непримерено поступање по пријави докторске дисертације). С тим у вези, он каже: "Дисертацију сам припремио крајем шездесетих и у време када је претежно била готова и званично сам је пријавио на Правном факултету у Београду. Написан је и публикован врло позитиван реферат и предлог о подобности. У том периоду су у политичкој јавности неки моји текстови, као и активност поводом демонстрација студената 1968, оштро и грубо крити-

ковани. Одлука по пријави тезе донета је након одређеног одлагања и више допунских консултовања. Била је формално позитивна, али са битно промењеним насловом тезе (о чему нисам чак ни консултован). Нисам могао да прихватим ни тај чин и поготову не тај начин општења који ми се намећао..."²

О Брођићу као научно ствараоцу изречено је више мериторних оцена. Тако је комисија за писање реферата за избор у звање научног сарадника, 1967. године, констатовала, анализирајући један мање значајан рад, да он "представља врло инвентиван и смео концепт о суштинским питањима друштвене позиције и улоге омладине", а "његова посебна вредност састоји се у томе што има карактер прецизне теоријске основе за шири програм истраживања фундаменталних питања са подручја односа омладинског друштва"³.

У Институту друштвених наука Брођић се брзо афирмисао као један од водећих социолога истраживача. То му је омогућило да средином шездесетих година оформи групу истраживача различитих профила, која је постала језгро југословенског макропројекта о омладини. Из рада из том пројекту проистекле субројне научне студије, публиковане у библиотеци "Омладина и друштво", чији је био одговорни уредник.

Он је и у међународним научним круговима стекао репутацију угледног социолога омладине и ствараоца интердисциплинарне научне оријентације. О карактеру и брзини те репутације сведоче и ови подаци: године 1966. на Карловом универзитету у Прагу држао је предавања о омладини, почетком 1969. у Тант, генерални секретар ОУН, именовао га је за међународног експерта за омладинска питања; уследило је штампање радова на страним језицима, а његов рад са интернационалног симпозијума у Канади 1971. штампан је у књизи која се сматра једном од базичних социолошких студија о односу религије и атеизма. Учествовао је на бројним научним скуповима у свету: Пољска, Француска, Чехословачка, Немачка, Шведска. Био је уредник или члан више научних и стручних часописа, зборника и сличних публикација ("Гледишта", "Социологија", "Социолошки преглед"...), оснивач и дугогодишњи председник Секције социолога омладине Југославије. Неколико година радио је, са сарадницима, на изради специјализоване библиографије југословенских радова о омладини и деци, која је у науци високо оцењена. Публиковао је и неколико хрестоматија страних текстова о омладини и деци.

Брођић се афирмисао и као публициста и ангажовани интелектуалац. До средине седамдесетих година публиковао је преко 150 прилога те врсте на радију, у листовима, на телевизији. Циклус његових полчасовних емисија са краја 1969. и почетка 1970. године овако је прокоментарисан у једном листу: "ЧЕСТИТАЈТЕ МИ, драги читаоци! Не Нову годину, не; честитајте ми нешто што је много ређе, одређеније и драгоценије од сваког званичног празника: новог пријатеља. Тај нови пријатељ, кога у животу још нисам сусрео, нити му стегао руку како заслужује, јесте Манојло Брођић, научни сарадник Института друштвених наука, водитељ и коаутор серије За разговор и размишљање... Поглед тог пријатеља зрачи интелигенцијом, разумовањем и љубављу за човека, његове су речи мудре, благе и животворне, он боље од мене уме да изрази моје и ваше мисли и осећања, он је пријатељ сваког од вас..."⁴ Догодило се, међутим, нешто неочекивано: након таквих

хвала формирана је комисија која је емисију процењивала и скинула је с програма.

Настојећи да практично и што слободније живи своја научна сазнања и морална уверења, дуг научника и интелектуалца, Броћић је јавно и јасно саопштавао своја становишта о темама које су спадале у његове стручне компетенције. Тако је почетком 1977. у време еуфоричног настојања да се пређе на тзв. усмерено образовање, тај концепт оцењивао као лажно марксистички и лажно научни. О томе је говорио и у предавањима из социологије образовања, која је држао на последипломским студијама на Филозофском факултету у Загребу, али и на јавним скуповима.

Броћић се бавио и педагошким радом - предавао је, махом хонорарно, у више београдских средњих, виших и високих образовних установа. Са Шумарског факултета, где је од 1963. предавао социологију, одстранен је у јесен 1968 - без образложења, а стварни разлог био је тај што је обављао дужност председника Акционог одбора за време студентских демонстрација. Броћићу се, уз остало, замерало да хоће омладину "да одвоји од радничке класе", да се залаже за самосталност омладинског организовања мимо "програма организованих социјалистичких снага" и томе слично. Партијски лист "Комунист" објавио је почетком 1973. обиман текст против Броћића под насловом "Допринос конфузији 'нове левице'". Слично је и "Борба" писала. Броћић је аргументовано одговарао залажући се за достојанствен дијалог.

Најновија ретроградна друштвена догађања на просторима бивше Југославије најбоље показују да је Броћић у својим научним анализама и оценама - које су, не научно, већ политички и идеолошки, оспораване - био дубоко у праву. Данас му такво признање неподељено одаје научна критика, сматрајући његову концепцију омладине научно најплодотворнијом, а њега пиониром и водећим стручњаком у области југословенске научне мисли о омладини, стручњаком, који је, такође, стекао и врло завидну међународну научну репутацију. Његови радови из новијег периода сежу шире и дубље у додирна и сродна научна подручја. Својом оригиналношћу и синтетичким одликама сведоче о његовој пуној стваралачкој зрелости и могућностима да нам у будућности подари још таквих и бољих радова.

Броћић је узорни пример човека који настоји да му дело буде у најдубљем и најприснијем складу са намерама и могућностима и сав буде једно са таквим делом. Као хуманистички ангажован интелектуалац леве оријентације, настављач је и најбољих прошлеховних радикалских традиција Драгачева, у којима су слобода и правда биле вредности које се не могу преценити, нити за било шта друго заменити.

1) Из реферата који је публикован поводом пријаве докторске дисертације - документације код Броћића.

2) Броћићева изјава ауторима књиге.

3) Документација код Броћића.

4) Јануарски број листа "Свет".

БИБЛИОГРАФИЈА

1. М.Броћић, Потребе, вредности и проблеми југословенске омладине, студија израђена и издати у Београдском институту за социјална истраживања, Београд, 1980.

2. М.Броћић, Ставови и оцене студената о неким друштвеним вредностима, у књизи "Југословенски студенти и социјализам", Београд, 1966.
3. М.Броћић, Друштвени узроци васпитне запушености и преступништва, "Гледишта", 2 и 3, Београд, 1962.
4. М.Броћић, Омладина и друштво, Београд, 1966. поновљено 1968. и 1969.
5. М.Броћић, Социјална свест и понашање омладине, компаративна анализа података добијених у међународном истраживању омладине, спроведеном у педесетак земаља, укључивши Југославију, "Младост", Београд, април-септембар 1972.
6. М.Броћић, Омладина и политика, I део, Београд, 1968.
7. М.Броћић, Млади као предмет посебног научног проучавања - скица почетних претпоставки и идеја, у књизи: "Млада генерација данас", Београд, 1982; поглавље о социјализацији претходно публиковано у "Погледима", Сплит, 1982.
8. М.Броћић, Млади као предмет посебног научног проучавања - осврт на нека отворена теоријско-методолошка питања и одлике истраживачке праксе", у књизи: "Теорија, емпирија пракса - Прилози критички и развоју метода друштвених истраживања", Љубљана, 1983.
9. М.Броћић, Друштвено-политички ставови студената, "Наше теме", 7, Загреб, 1966.
10. М.Броћић, Друштвени чиниоци социјализације младих, у зборнику: "Породица и социјализација младих", Београд, 1970.
11. М.Броћић, Студенти о социјализму и самоуправљању, "Социјализам", 2, Београд, 1971.
12. М.Броћић, Општи осврт на друштвено-културни разитак омладине у Југославији и свету", умножено у Центру за научно-истраживачки рад у ЈНА, Београд, 1972.
13. М.Броћић, Друштвена хтења и могућности младих у савременом свету, у књизи Виде Чој "Правни положај омладине", Београд, 1971.
14. М.Броћић, Омладина као неостварени субјекат друштвеног развоја, у књизи: "Младина као дејавник развоја", Љубљана, 1985.
15. М.Броћић, Проблеми политичке социјализације и субјективитета младих, "Погледи", 1, 1987, и у књизи: "Омладина и политика", Сплит, 1988.
16. М.Броћић, "Омладина и политика", "Гледишта", 2, Београд, 1967.
17. М.Броћић, Превенција преступништва младих као општа социјална и васпитна акција, "Социјална политика", 10-11, Београд, 1967.
18. М.Броћић, Млади данас и сутра, у књизи: "Васпитање самоуправљањем", Сарајево, 1972.
19. М.Броћић, Фактори формирања погледа на свет код студентске омладине, "Гледишта", 5, Београд, 1962.
20. М.Броћић, Генерацијске разлике и њихов друштвени смисао", у зборнику: "Друштвени конфликти и социјалистички развој Југославије - реферати ИНИ део", Порторож, 1972.
21. М.Броћић, "Специфичност друштвеног бића омладине", "Гледишта", Београд, 1972.
22. М.Броћић, Наука и политика, "Марксистичка мисао", Београд, 1980.
23. М.Броћић, Игра и васпитање, "Умјетност и дијете", ИВ, Загреб, 1985.
24. М.Броћић, Марксизам као теоријска основа и наставни предмет у средњем усмереном образовању, "Ревизија образовања", 2, Београд, 1985.
25. М.Броћић, "Противречности друштвеног положаја омладине, "Марксистичка мисао", 3, Београд, 1982.
26. М.Броћић, Поводом текућих разговора о омладини", "Гледишта", 8, Београд, 1963.
27. М.Броћић, Култура као фактор социјализације омладине, "Политеја", 1, Београд, 1972.
28. М.Броћић, Љубав као чин креације, у зборнику: "Слободно вијеме младих", III, Загреб, 1972.
29. М.Броћић, Жена и љубав, у књизи: "Жена на филму", Београд, 1976.
30. М.Броћић, Школа и социјализација младих - осврт на негативне тенденције", у зборнику: "Тито и млади у борби за нови, бољи свет", Београд, 1985.
31. М.Броћић, Упитност стваралаштва, "Теорија", 3-4, Београд, 1977.
32. М.Броћић, предговор зборнику "К.Маркс-Ф.Енгелс о омладини", I, Београд, 1973.
33. М.Броћић, Маркс и Енгелс у данима младости, предговор књизи "К.Маркс и Ф.Енгелс о омладини", II (коаутор са Љубинком Броћић), Београд, 1973.
34. М.Броћић, Саопштење на округлом столу "Да ли је социјализам могућ и какав?", "Гледишта", 9-10, Београд, 1988.
35. М.Броћић, Саопштење на скупу "Криза идентитета савременог југословенског друштва", "Социологија", Београд, новембар 1988.
36. М.Броћић, Однос полова као друштвени проблем, "Гледишта", 2, Београд, 1964.
37. М.Броћић, Васпитна улога спортских и излетничких организација, "Гледишта", 3, Београд, 1964.
38. М.Броћић, Апотеоза приватном грађанину, "Гледишта", 4, Београд, 1967.
39. М.Броћић, Друштвена ангажованост и организованост омладине, "Гледишта", 5, Београд, 1966.
40. М.Броћић, Службени и сексуални односи - успутно, "Гледишта", 2, Београд, 1962.
41. М.Броћић, За могући нови смисао подруштвљавања породице, у књизи: "Породица у великом граду", Београд, 1979.